

УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНТРОЛЬ: УНІКАЛЬНІСТЬ ЧИ УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ?

*Савченко Н.М., к.е.н., доц.
кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Житомирського національного агроекологічного університету*

Існує твердження, що система управлінського контролю кожного суб'єкта господарювання має бути унікальною, тобто вона має відповідати інформаційним запитам власників та адміністративного персоналу. Сьогодні це здається раціональним висновком, хоча донедавна місце та роль управлінського контролю в підприємстві було предметом гарячої дискусії в сфері досліджень бухгалтерського обліку. До цього моменту не було у науковців та практиків особливого інтересу до вивчення варіантів організації управлінського контролю, причин необхідності створення його унікальних систем та використання їх можливостей для задоволення потреб системи управління. В практиці переважно використовувались універсальні системи управлінського контролю.

Проте вагомі дослідження, проведені в цій галузі Т. Бернсом, Дж. Сталкером [1] змінили таку позицію. Праці цих вчених довели, що підприємство є відкритою системою, яке прямо залежить від дії факторів середовища, в якому воно функціонує через вплив на його організаційну структуру та особливості ведення господарської діяльності. Так, гнучка організаційна структура, якій притаманні децентралізоване прийняття рішень та неформальна ієрархія, придатна до використання в умовах мінливого зовнішнього середовища, а статична організаційна структура, що характеризується централізованим прийняттям рішень та формальною ієрархією, доцільно використовувати у випадку стабільності зовнішнього середовища. Ці новаторські дослідження лягли в основу так званої теорії непередбачених ситуацій, а також звернули увагу вчених в сфері обліку на необхідність дослідження того, як змінюються контекстні фактори системи управлінського контролю.

П. Міллер у своєму огляді щодо подальшого розвитку облікових систем прийшов до висновку, що непередбачувані ситуації, які виникають у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства зумовили виникнення такого напрямку бухгалтерського дослідження як поведінкового (біхевіористичного) обліку. Біхевіоризм у бухгалтерському обліку розглядав і К.Т. Девіне, який вказав на вплив поведінки бухгалтера на осіб, зайнятих у господарській діяльності

підприємства, а також залежність вибору методів обліку і представлення бухгалтерської інформації від цілей і поведінки людей [2]. Великий вплив невизначеності в системах внутрішнього та зовнішнього середовища суб'єктів господарювання, наприклад, технологічні особливості виробничих процесів, екологія вплинули на виникнення необхідності вивчення найважливіших контекстних змін, як чинників впливу на показники їх діяльності. В ході проведення досліджень одержувались неоднозначні висновки, які не завжди легко інтерпретувались. Тому увага дослідників та управлінців зосередилась на вивченні питань, що торкались процесів розробки та використання системи управлінського контролю. Адже метою управління є формування та впровадження стратегії розвитку підприємства. Розробка стратегії сприяє виникненню взаємозв'язку між середовищем в якому функціонує підприємство та власне самим підприємством. Управлінський контроль при цьому дає змогу впевнитись, що ресурси ефективно використовуються за ради досягнення цілей підприємства. Стратегія сприяє виникненню варіабельності ситуацій, при якій господарські відносини могли б розвиватися далі. Управлінський контроль забезпечує встановлення взаємозв'язку між стратегічним плануванням, бюджетуванням та оцінкою діяльності.

При розробці стратегії великі компанії враховують різні її складові, а саме корпоративну, ділову та функціональну. Всі ці складові мають бути взаємоузгоджені за для створення високого рівня стратегічної конгруентності [3]. Система управління має формувати узгоджену, інтегровану систему планування та контролю. Компанії, що досягли високого рівня стратегічної конгруентності та забезпечили раціональну організацію управлінського контролю, будуть більш ефективні та конкурентоспроможні, ніж компанії з неоднозначними стратегіями та різними системами контролю.

Таким чином, стратегічна конгруентність та управлінський контроль є важливими теоретичними концепціями. Вони демонструють необхідний розріз аналізу господарських ситуацій за для подальшого вивчення дії впливу непередбачуваних факторів. Це дає змогу зрозуміти попит та сформувати запит суб'єктів господарювання на унікальність в сфері розробки та використання системи управлінського контролю.

Список літератури

1. Burns, T., Stalker, G.M. The management of innovation. London: Tavistock. — 1961.

Матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції
«Сучасні проблеми менеджменту»

2. Шабля А.П. Личностно-ориентированный подход в бухгалтерском учете : монография / А.П. Шабля. — М. : Проспект, 2017. — 128 с.

3. Гайдай Ю.В. Культура та цінності підприємства – основа стратегії бізнесу / Ю.В. Гайдай, Я.І. Шеремета // Інноваційна економіка — 2011. — №6 (25). — С. 82–86.